

Література:

1. Бодров В.Г. Транзитологія як наука про перехідні процеси суспільного розвитку / Ринкова трансформація економіки України: теорія, практика, перспективи. Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. – Львів, 2003. – С. 35 – 36.
2. Коцан Н.Н. Суспільно-географічна оцінка спеціальної економічної зони “Яворів” та її пільговий митно-правовий статус // Ек. і соц. географія: Наук. зб. / Ред. кол.: С. І. Іщук (відп. ред.) та ін. – К., 2001. – Вип. 51. – С. 136 – 144.
3. Лукашик С.І. Розвиток природно-ресурсного потенціалу прикордонного регіону в умовах СЕЗ. – Львів: ІРД НАНУ, 1998. – 40 с.
4. Мікула Н. Чи потрібні нам спеціальні економічні зони? // Зовнішньоекономічний кур’єр. – 2002. – №7–8. // www.tpp.lviv.net/zek/Numbers/7_8_2002/mikula.htm
5. Трансформація структури господарства України: регіональний аспект / За ред. Г.В.Балабанова, В.П. Нагірної, О.М. Нижник. – К.: Міленіум, 2003. – 404 с.
6. Шаблій О.І. До концепції перспективного розвитку прикордонного Яворівського району Львівської області / Економіко-, соціально- і еколого-географічні проблеми західноукраїнського прикордоння. – Львів, 1997. – С. 165–173.
7. Шаблій О.І. Основи загальної суспільної географії. – Львів: Вид-во ЛНУ, 2003. – 444 с.
8. Domański R. Recombinacja czynników gospodarczych i rozwój regionalny / Gospodarka i polityka regionalna okresu transformacji. – Toruń, 2001. – S. 7 – 26.

Summary:

Iryna Vanda. HUMAN-GEOGRAPHICAL ASPECTS OF ECONOMY TRANSFORMATION IN YAVORIV DISTRICT

The transformational processes in Ukraine have an inter-system character, and can be showed by sectoral, branch, spatial and institutional changes. Its human-geographical issues in Yavoriv district are characterized on the bases of comparing the selected indicators for the period 1991 – 2002. The place of the subjects of special economic area “Yavoriv” in the found changes are considered.

УДК 911.3

Наталія КЛЮС, Василь СТЕЦЬКИЙ.

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ЗОНИ “ЯВОРІВ” В СИСТЕМІ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ ГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ ЯВОРІВСЬКОГО РАЙОНУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Важливе значення у соціально-економічному розвитку країни належить трансформаційним процесам завданням яких є вдосконалення галузевої і територіальної структури різних рівнів господарських комплексів. Однією з форм їх організації є створення спеціальних економічних зон (СЕЗ). Починаючи із середини 90-х років ХХ ст. Яворівський район Львівської області набув депресивних ознак розвитку. З метою їхнього подолання у 1999 році було розроблено та прийнято Закон України Про спеціальну економічну зону “Яворів”, яким юридично закріплювались й ініціювались сприятливі правові умови залучення в економіку району вітчизняних та іноземних інвестицій, часткове репрофілювання діючих та створення нових підприємств, впровадження у виробництва найновіших технологій, збільшення кількості робочих місць і скорочення чисельності безробітних, вирішення соціальних і екологічних проблем.

Сучасні трансформаційні процеси організації і діяльності суспільства Яворівського

району Львівської області, створення СЕЗ “Яворів” спричинили цілу низку публікацій в українських наукових виданнях. Зокрема І. Ванди, С. Лукашика, Н. Мікула, М. Пістуна, Н. Коцан, де розглядаються техніко-економічні та правові обґрунтування діяльності СЕЗ “Яворів”

Дослідити територіально-галузеву організацію СЕЗ “Яворів”, проаналізувати її стан та напрямки розвитку.

Політичні переми на теренах сучасної української держави кінця ХХ ст. зумовили складні трансформаційні процеси основних форм організації її суспільства. Перехід від планової економіки до ринкових відносин суб’єктів господарської діяльності поступово загострили і надали поштовх розвитку негативним соціально-економічним та екологічним процесам у країні та окремим територіям регіонів. Починаючи з середини 90-х років депресивних ознак розвитку набув Яворівський район Львівської області. Сприяли цьому сформована у 70-80-х роках за часів колишнього Радянського союзу моногалузева гірничо-хімічна спеціалізація промислового виробництва, відсутні на територіях прикордонної зони та військового полігону виробнича та соціальна інфраструктури. Зменшення обсягів виробництва всіх суб’єктів господарської діяльності району зумовило скорочення фінансових надходжень до всіх рівнів бюджету, зростання чисельності безробітного населення, загостренням екологічних проблем пов’язаних із рекультивацією територій кар’єру ДГХП.

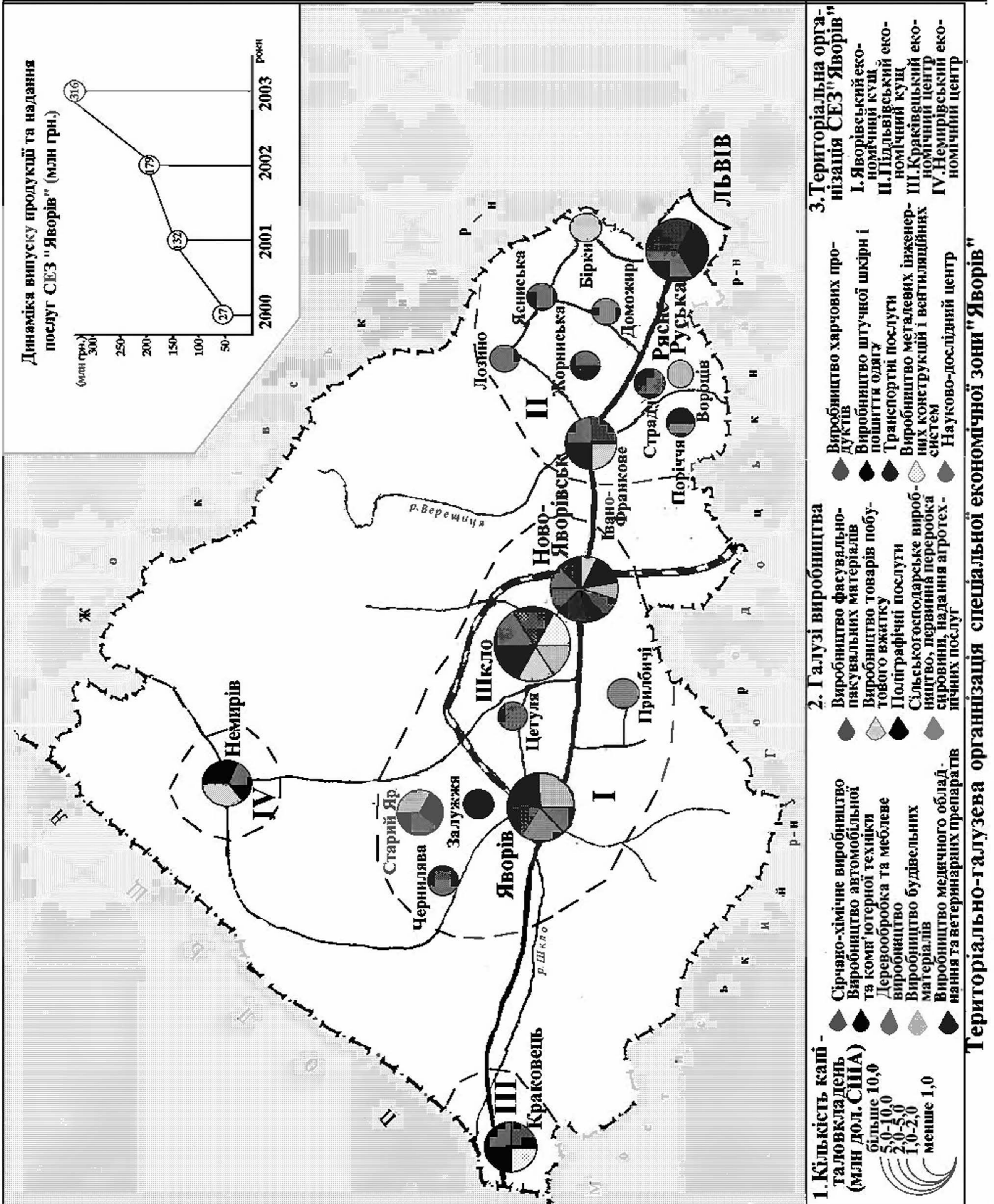
Подолання кризових явищ соціально-економічного розвитку Яворівського району вимагало прийняття термінових кардинальних рішень та практичних дій з їхнього подолання. Як наслідок у 1999 році Верховною Радою спільно з Кабінетом міністрів та органами місцевого самоврядування був розроблений та прийнятий Закон України Про спеціальну економічну зону “Яворів”. Ним юридично закріплювались та ініціювались сприятливі правові умови залучення в економіку району вітчизняних та іноземних інвестицій, часткове репрофілювання діючих та створення нових підприємств, впровадження у виробництво найновіших технологій, збільшення кількості робочих місць і скорочення чисельності безробітних, вирішення соціальних і екологічних проблем.

Проведені нами суспільно-географічні дослідження діяльності СЕЗ “Яворів” свідчать про стабілізацію і покращення соціальної та екологічної ситуації району. Практична реалізація програми успішного розвитку і функціонування СЕЗ “Яворів” включали в себе: а.) налагодження внутрішньодержавних і міжнародних соціально-економічних зв’язків, залучення інвестицій; б.) реструктуризацію на основі вдосконалення діючих та створення нових підприємств галузевої структури господарства; в.) впровадження новітніх підходів управління та технологій виробництва.

За період 1999-2003 років в межах СЕЗ “Яворів” зареєстровано 127 інноваційних проектів на суму 327 млн. дол. США капіталовкладень, з яких близько 50% – іноземні інвестиції.

Реструктуризація і вдосконалення галузевої структури господарства Яворівського району спричинило скорочення частки з 80% до 19% гірничо-хімічної продукції ДГХП “Сірка”, утворились нові підприємства з виробництва покрівельних матеріалів із синтетичним покриттям, пінополістирольних плит, пластмасових каналізаційних труб, вентиляційних систем, систем опалення, меблів, освітлювальної апаратури, телефонних апаратів, будівельних клеїв, білил та фарб, ветеринарних препаратів та дезинфікуючих засобів, пакувально-фасувальних матеріалів, виробництва автомобільних і комп’ютерних комплектуючих. Набули нового якісного рівня розвитку сільськогосподарське виробництво та підприємств переробки його продукції, надання лікувально-відпочинкових, поліграфічних і транспортних послуг.

Близько 90% виробленої продукції – імпортозамінна та 40% – з енергозберігаючими характеристиками.

Аналіз статистичних показників основних видів виробничої діяльності та надання послуг суб'єктів господарювання СЕЗ "Яворів" свідчить про постійну динаміку їх росту. Так у 2000 р. ними було вироблено товарів і надано послуг на суму 27 млн. грн., у 2001 р. – 131 млн. грн., 2002 р. – 178,8 млн. грн., 2003 р. – 316,1 млн. грн. і в загальному досягло 691,4 млн. грн.

Незважаючи на спрощену форму оподаткування сума податкових зборів до бюджету Яворівського району суб'єктів господарювання СЕЗ у 1999 р. склала 0,8 млн. грн. або 4,6%

від загальної суми району, у 2000 р. відповідно 12,3 млн. грн. або 51,9 %, 2002 р. – 13,2 млн. грн. або 54,8 %, 2003 р. – 15,1 млн. грн. або 60,0% і вони є основними наповнювачами бюджету району.

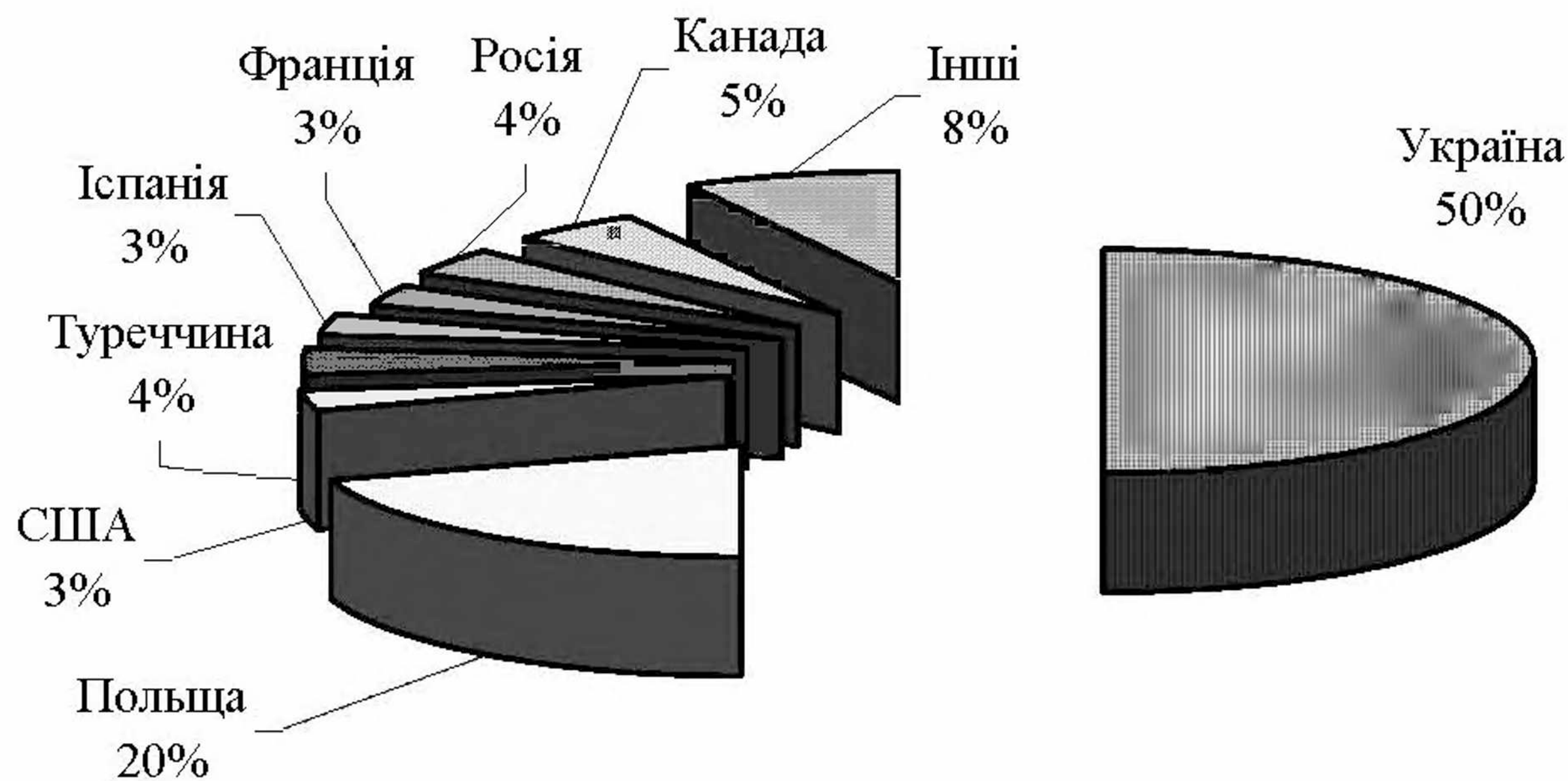

Рис. 2. Частка країн-учасниць СЕЗ “Яворів”

З часу створення СЕЗ “Яворів” на фірмах і підприємствах збережено понад 4 тис. і створено 5 тис. нових робочих місць. Рівень безробіття з числа зареєстрованих у районі скоротився з 13% у 1999 р. до 5 % у 2003 р.

Суспільно-географічний аналіз територіальної організації СЕЗ “Яворів” в межах системи розселення населення та господарського комплексу Яворівського району свідчить про її неоднорідність. На нашу думку доцільно виділити, як окремі територіальні утворення: *Яворівський соціально-економічний куц* з формуючим ядром населення міст Яворів і Новояворівськ, селища Шкло й прилеглих сільських поселень із підприємствами гірничо-хімічного, транспортного, будівельного, сільськогосподарського, та еколого-рекреаційного профілю; *Підльвівський соціально-економічний куц* формуючим ядром якого є сільські поселення Яворівського району що є в приміській зоні міста Львова з переважанням підприємств машинобудування, будівельної індустрії та харчової промисловості; *Немирівський соціально-економічний центр* формуючим ядром якого є Немирівська селищна система розселення з підприємствами рекреаційного, машинобудівного та деревообробного профілю; *Краковецький соціально-економічний центр* із Краковецькою селищною системою розселення з підприємствами деревообробної, машинобудівної і харчової промисловостей.

Література:

1. Ванда І.В. Географічні аспекти формування спеціальної економічної зони “Яворів” // Географічні дослідження в Україні на межі тисячоліття: Матеріали Всеукраїн. наук. конференц. студ. та асп.– К.: ВЦ “Київський університет”, 2000. – С.76-77.
2. Коцан Н. Н. Суспільно-географічна оцінка спеціальної економічної зони “Яворів” та її пільговий митно-правовий статус // Ек. і соц. географія: Наук. зб. – К., 2001. – Вип. 51. – С. 136-144.
3. Лукашик С. І. Розвиток природно-ресурсного потенціалу прикордонного регіону в умовах спеціальної економічної зони. – Львів: ІРД НАНУ, 1998. – 40с.

Summary:

Klus N., Stetskyu V. HUMAN-GEOGRAPHICAL RESEARCH OF “YAVORIV” SPECIAL

ECONOMIC AREA IN THE SYSTEM OF TRANSFORMATIONAL SOCIO-ECONOMICAL PROCESSES OF ECONOMIC COMPLEX IN YAVORIV DISTRICT LVIV REGION

The pre-conditions of "Yavoriv" Special Economic Area establishing are regarded. Also its tasks and role in socio-economical and ecological transformational processes in Yavoriv district Lviv region are considered.

УДК 314:330.12

Ірина ГУКАЛОВА

ЯКІСТЬ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ: ПЕРЕДУМОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Сучасні наукові уявлення про сутність і критерії соціально-економічного розвитку країни в останній час суттєво поповнилися ідеями, запропонованими суспільною географією, екологічною економікою, соціальною екологією та ін. науками, працюючими у сфері вивчення проблем взаємодії економічної, соціальної та природничої систем, з акцентом уваги на взаємопов'язаності їх розвитку. Такий підхід виходить із розуміння взаємозалежності між власно економічним розвитком та реакцією на нього населення, навколишньої природної екосистеми. Він дозволяє побачити, яку впливову роль за останні десятиріччя почали відігравати глобальні та регіональні соціально-економічні процеси у життєдіяльності людей і природних екосистем, а також виявити умови їх співіснування задля збереження життєздатного розвитку людської цивілізації.

Рішення Конференції 1992 р. в Ріо-де-Жанейро, як і документи конференцій Ріо+5 та останньої конференції зі сталого розвитку в Йоганнесбурзі 2002 р., стали документально оформленими сигналами про те, що існує імператив виживання, який потребує відмови від минулих споживацьких моделей розвитку світової цивілізації і переходу на модель соціоприродної еволюції. Така постановка питання змушує наукове товариство звернутися, крім іншого, до категорії якості життя, введеної до наукового обігу в 60-ті рр. минулого сторіччя в зв'язку із спробами моделювання траєкторій промислової динаміки і змінами самого механізму соціального розвитку [3].

Якість життя – поняття надзвичайно складне, інтегроване, яке можна вивчати лише на міждисциплінарному рівні і зусиллями багатьох наук. Водночас не можна заперечувати, що будь-які стратегії і плани розвитку країн і регіонів мають на меті лише одне – поліпшення якості життя населення. Різними залишаються лише шляхи забезпечення цієї якості.

Так склалося, що ініціатива у дослідженнях якості життя належала соціологам, а отже це та категорія, яка нібито сприймається суб'єктивно. Це вірно тільки з одного боку, з іншого – є об'єктивні передумови формування відповідної якості життя, при чому вони різні для різних країн і різні для регіонів в межах однієї країни. Саме сучасна суспільна географія покликана роз'яснити, чому ж ми маємо таку нерівномірність в розвитку окремих регіонів країни, які складові в яких регіонах є вирішальними або пріоритетними у формуванні достойної якості життя населення.

В останній час з'явилося досить велика кількість робіт, яка присвячена аналізу рівня життя населення в Україні, Росії, інших країнах колишнього Радянського Союзу. В Україні (як, до речі, і в інших країнах) ці роботи виконані переважно економістами, нерідко з широким регіональним аналізом (Бандур С.І., Бондар І.К., Гейць В.М., Куценко В.І., Лібанова Е.М., Лукінов І.І., Мандибура В.О., Онікієнко В.В., Пирожков С.І. та ін.). При чому на основні рівня життя зроблено чимало висновків і про його якість. Проте при всій важливості факторів рівня доходів і рівня споживання, вони не можуть бути єдиними вирішальними у порівнянні з іншими, насамперед тими, що визначають рівень соціальної безпеки, розвиток транспортної, інформаційно-комунікаційної сфер, особливості прояву і